

1999-07-01

จพานิยม : ครึ่งศตวรรษแล้ว จงอยู่ยั่งยืนง

สวัสดิ์ จงกล

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/jamjuree>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

จงกล, สวัสดิ์ (1999) "จพานิยม : ครึ่งศตวรรษแล้ว จงอยู่ยั่งยืนง," *Jamjuree Journal*: Vol. 3: Iss. 2, Article 16.

DOI: 10.58837/CHULA.JAMJUREE.3.2.16

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/jamjuree/vol3/iss2/16>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Jamjuree Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

จุฬาลงกรณ์ : ครึ่งศตวรรษแล้ว จงอยู่ยั่งยืนยง

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๔๙๐

เรียน คุณหลวงแมนฯ
มีเรื่องยุ่งทางสมาคมนิสิตบ่อยๆ และผมไม่ทราบเรื่องอะไรเลย
เช่นมีการละคร เป็นต้น
ฉนั้นให้เปลี่ยนตัวบรรยายवेशใหม่ ให้ ดร.คลุ้มเปนแทน

พิบูลสงคราม ป.

บันทึกฉบับนี้เป็นของอธิการบดีซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกด้วย คุณหลวงแมนฯ มีราชทินนามเต็มว่า หลวงแมนวิชาประสิทธิ์ เป็นอาจารย์สอนวิชาคณิตศาสตร์ ตั้งแต่ยังเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมา มีที่บริหารที่สำนักอธิการบดีอีกด้วย

มูลเหตุที่ต้องมีบันทึกสั่งการ “ปลดบรรยายवेश” (รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตในปัจจุบัน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ควบคุมดูแลการดำเนินงานของสโมสรนิสิตแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) เป็นเพราะนิสิตสมัยนั้นจัดการแสดงละครล้อเลียนการเมือง เพราะนิสิตเห็นว่ารัฐบาลดำเนินงานในลักษณะ “เผด็จการ” ในบันทึกของอธิการบดีใช้คำว่า “สมาคมนิสิต” (สมัยนั้นสะกด “นิสิต” เป็น “นิสสิต”) แต่ความจริงเป็นสโมสรนิสิตฯ

เรื่องที่นิสิต “ตะแบก” ก็เพราะ อธิการบดีต้องการบริหารมหาวิทยาลัยด้วยการยึดระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด การใช้สิทธิ์ต่างๆ ถูกจำกัดลงมาก ก่อนหน้านั้นก็ให้มียุวชนนายทหาร ยุวนารีมาเรียนทุกวัน เครื่องแบบยุวชนนายทหารและยุวนารี เป็นสีเขียวแบบทหารบก นิสิตพอทนได้ เพราะเป็นช่วงสงครามอินโดจีน สงครามมหาเอเชียบูรพาและสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงทางอธิการบดีก็ยังไม่คลาย “กฎเหล็ก” นิสิตนักศึกษาทุกมหาวิทยาลัย (มี ๕ แห่งคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แพทยศาสตร์ เกษตรศาสตร์ และศิลปากร) จึงเรียกร้องให้มีเสรีภาพ ผลที่ออกมาคือ รัฐบาลตราพระราชบัญญัติบังคับนิสิตนักศึกษาชายทุกคนต้องเรียนวิชาทหาร รัฐบาลจึงตั้งกรมการรักษา

“

เครื่องแบบที่เรียบร้อย งดงาม

เหมาะกับการใช้มาเรียนทุกวัน

และทุกคนพร้อมใจกันแต่งกายเช่นนี้

คำสั่งจากเบื้องบนก็ลดความกดดัน

และหายไปเป็นที่สุด

”

ดินแดนมาดูแลกิจการนี้โดยตรง ในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ความไม่พอใจของนิสิตจึงค่อยๆ เพิ่มขึ้น จนมีการแสดงละครล้อเลียนการเมือง (กิจกรรมอย่างหนึ่งของการต่อต้านเจียบ)

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ อธิการบดีสั่งการให้นิสิตชายแต่งเครื่องแบบนักศึกษาวิชาทหาร มาเรียนหนังสือทุกวัน พร้อมกับเริ่มใช้ระเบียบวินัยอย่างทหารมาใช้กับนิสิตนักศึกษา ทุกมหาวิทยาลัย สำหรับที่จุฬาฯ นั้นนิสิตได้ชี้แจงว่าจุฬาฯ มีเครื่องแบบแล้ว อธิการบดีแย้งว่าเครื่องแบบของจุฬาฯ นั้นใช้เฉพาะเวลารับพระราชทานปริญญาบัตร งานถวายบังคม พระบรมรูปทรงม้าและงานถวายบังคมสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า อธิการบดีต้องการให้แต่งเครื่องแบบเรียนทุกวัน

เมื่อผู้เขียนเป็นน้องใหม่ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้ไม่นานนัก เข้าใจว่าคงราวๆ กรกฎาคม หรือสิงหาคม คณะกรรมการสโมสรนิสิตได้ประชุมนิสิตชายทั้งมหาวิทยาลัยชี้แจงความเป็นมาและปัญหา จากนั้นได้ขอความร่วมมือจากนิสิตชายทุกคนแต่งเครื่องแบบจุฬานิยม มาเรียนหนังสือทุกวัน นั่นคือใส่เสื้อเชิ้ตสีขาวหรือสีสุภาพ กางเกงให้ใช้ ๕ สีคือ สีกรมท่า (สะดวกสำหรับทำงานในโรงประลองของนิสิต คณะวิศวกรรมศาสตร์) สีกากี (สะดวกสำหรับนิสิตคณะรัฐศาสตร์เมื่อออกฝึกงานสนามตามที่อำเภอหรือจังหวัด) และสีสุภาพอีก ๓ สี ส่วนเข็มขัดใช้หัวเข็มขัดตราพระเกี้ยวมีลายกนกประดับด้านข้าง เข็มขัดหนังสีดำ ดังที่ใช้จนถึงปัจจุบัน

เครื่องแบบที่เรียบร้อย งดงามเหมาะกับการใช้มาเรียนทุกวันและทุกคนพร้อมใจกันแต่งกายเช่นนี้ คำสั่งจากเบื้องบนก็ลดความกดดันและหายไปเป็นที่สุด

ระยะที่เริ่มใช้เครื่องแบบจุฬานิยมนั้น ผู้แทนของนิสิตคณะต่างๆ จะไปรับเข็มขัดจากสโมสรนิสิตฯ ที่ตึกจักรพงษ์มาขายให้นิสิต ส่วนเสื้อผ้านั้นจัดหาตนเอง ปีรุ่งขึ้นมีนิสิตเก่า (สุภาพสตรี) ท่านหนึ่งดูเหมือนจะจบจากคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชีมี spirit แก่กล้ามากได้ติดต่อมหาวิทยาลัยขอใช้ส่วนหนึ่งของตึกอภิการบดี (จามจรี ๑* ในปัจจุบัน) เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดส่งของและขายให้นิสิตทั้งชายและหญิง ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ขบวนการสหกรณ์นิสิตซึ่งมีกลุ่มนิสิตริเริ่ม นิสิตที่เข้มแข็งในการดำเนินการครั้งนั้น ได้แก่ **คุณเสนต์ วัฒนพานธร** จากรัฐศาสตร์ (อดีตรองปลัดกระทรวงมหาดไทยผู้ถึงแก่กรรมหลายปีแล้ว) **คุณโกวิท บุษยชัยลิต** กับ **คุณวิชา พวงวงศ์** จากคณะอักษรศาสตร์ เมื่อมีนิสิตเริ่มดำเนินการเช่นนั้น พี่เก่าผู้ริเริ่มการจำหน่ายเครื่องแบบจึงมอบกิจการให้นิสิตจัดเป็นส่วนหนึ่งของสหกรณ์นิสิต กิจกรรมนี้สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ขอฝากข้อมูลที่อาจเป็นเรื่องเล็ก แต่มีความหมาย นั่นคือนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่นจะค่อนข้างอดว่านิสิตจุฬาฯ “เห่อ” อดยาก “อวดเบ่ง” ว่าข้าเป็นนิสิตจุฬาฯ กลัวเขาไม่รู้จึงต้องคาดเข็มขัดอวดชาวบ้าน ทศคนคิดนี้ต่อมาขยายไปถึงนักเขียนข่าว (columnist) ของหนังสือพิมพ์บางฉบับกระแนะกระเหนื่อนว่านิสิตจุฬาฯ นอกจากอวดเบ่งแล้ว ยังฟุ่มเฟือยเพราะใช้หัวเข็มขัดเงิน แต่ประมาณไม่ถึงสองปี นิสิตนักศึกษาจากสถาบันอื่น (มหาวิทยาลัยและวิทยาลัย) ก็ใช้บ้าง จนแพร่หลายไปทุกแห่ง จนกระทั่งถึงโรงเรียนอาชีวศึกษาและนักศึกษาที่เรียนการศึกษานอกโรงเรียน การริเริ่มสิ่งใดใหม่ก็จะ “เจ็บปวด” ต้องอดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ แต่ไม่ค่อยมีใครตระหนักว่านิสิตจุฬาฯ ครั้งนั้นได้สร้างวีรกรรมต่อต้านเจียบ (passive resistance) ทำให้อำนาจบาทใหญ่ทำอะไรไม่ได้ และกลายเป็นสิ่งดังามที่ใช้กันทั่วไปในปัจจุบัน

สวัสดิ์ จงกล

๑๕ มิถุนายน ๒๕๔๒

อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษาศาสตร์ จุฬาฯ

อดีตผู้อำนวยการหอประวัติจุฬาฯ

ผู้เชี่ยวชาญเอกสารประวัติจุฬาฯ

*ที่ตั้งสำนักงานสารนิเทศจุฬาฯในปัจจุบัน